משרד החינוך

מכון הנרייטה סאלד המרכז לבחינות בגרות

המזכירות הפדגוגית

הפיקוח על הוראת היסטוריה בחינוך הממלכתי־דתי

לימודי היסטוריה בחמ״ד

המחוון הפדגוגי

שאלון 29281

מועד קיץ תשפ״ו

להלן קישור לשאלון: שאלון 29281

לשימוש פנימי בלבד.

המסמך לא עבר עריכה לשונית

דגם תשובות לשאלון בהיסטוריה דתי, מס׳ 29281, קיץ תשפ״ו, 2026

לפניכם מחוון פדגוגי לבחינת הבגרות. מבנה המחוון הפדגוגי:

א. הצגת השאלה כפי שהופיעה בבחינת הבגרות

ב הצגת התשובות האפשריות

ג. סעיף ״לתשומת לב״ - פירוט הקשיים שהתגלו בתשובות תלמידים והמלצות למורה להוראה.

אנו מציעים לכם להשתמש במחוון זה ככלי עבודה עם התלמידים שלכם תוך תשומת לב לנושאים שונים שעולים ממנו.

<u>הלמידה מתוך המחוון ככלי - עבודה צריכה להתייחס למספר מישורים:</u>

- שימוש נכון במילות ההוראה- פיצוח נכון של השאלה
- שליטה בציר הזמן והמקום המופיע בשאלות הבחינה
- התמודדות עם מספר מטלות/ חלקים בשאלה והקשר ביניהם
- התמודדות עם שאלות שונות לנושא זהה
- דיוק בתוכן התשובה בהתאם לתוכן השאלה
- הנחלת מיומנויות מתחום הדעת לתלמידים

חשוב להזכיר כי כתיבת ׳מחוון- תשובות׳ על ידי המורה כחלק מתהליך חיבור בחינה, לפני שהיא מתקיימת בכיתה, מהווה חלק בלתי נפרד מהרגלי עבודה ונורמות מקצועיות שמומלץ לאמץ במהלך כל השנה.
מומלץ לתת לתלמידים את המחוון בזמן חלוקת המבחנים הבדוקים ככלי לשיפור הלמידה עבורם.

מטרות ׳מחוון תשובות׳ הן:

1. לסייע בידי המורים לבדוק אם השאלות בבחינה ברורות דיין, ואם כוונת השאלה הושגה.
2. אמצעי יעיל להגברת מהימנות ההערכה.
3. מאפשר הערכה אחידה לכל בחינות התלמידים.
4. מאפשר לתלמידים לבחון את תשובותיהם מול המחוון וללמוד מהצלחות ומטעויות.

.

שימו לב !

חשוב להבהיר לתלמידים, כבר בשלבים הראשונים של הלימוד, את משמעות מילות ההוראה השונות הנהוגות במבחנים, וכמובן לתרגל אותן.

חשוב לקבוע ניקוד פנימי בשאלות בהתאם למטלות/לחלקי השאלה

תזכורת - פירוש מילות ההוראה המקובלות:

- **״ציין״ -** על התלמיד לכתוב במילה או במספר מצומצם של מילים על הנושא/המושג עליו נשאל בלי לפרט.
- **״הצג״ -** על התלמיד לפרט את הידוע לו על הנושא/המושג על פי הנלמד בכיתה או על פי הקטע. כתיבת פרטי התוכן של פעולה או של אירוע לפי הנדרש. אין צורך להסביר.
  לעיתים השימוש בהוראה זו ילווה בציון כמותי של הרכיבים הנדרשים בשאלה. הכימות הוא ציון מספר הרכיבים הנדרשים לתשובה מלאה והוא מבהיר לתלמיד את הנדרש ממנו וכן מנחה את המורה בזמן הערכת התשובה.
- **״הסבר״ -** על התלמיד לכתוב את הידוע לו על הנושא תוך ביאור או פירוש הנושא ותוך ניתוח הפעולה, האירוע והשלכותיו. במקרים רבים יש ב״הסבר״ הבהרת קשר בין מושגים.
- **״השווה״ -** על התלמיד לבדוק את הדומה והשונה בין שני פריטים או יותר על פי קריטריונים (תבחינים) ולהסיק מסקנות מן ההשוואה.
- **״נמק״ (בסס) -** על התלמיד לבסס דעה או טענה המוצגות בשאלה על סמך עובדות, ציטוטים, נתונים היסטוריים, דוגמאות ועוד.
- **״הדגם״ -** על התלמיד להביא דוגמה לביסוס או להבהרה.

חשוב להזכיר ש...

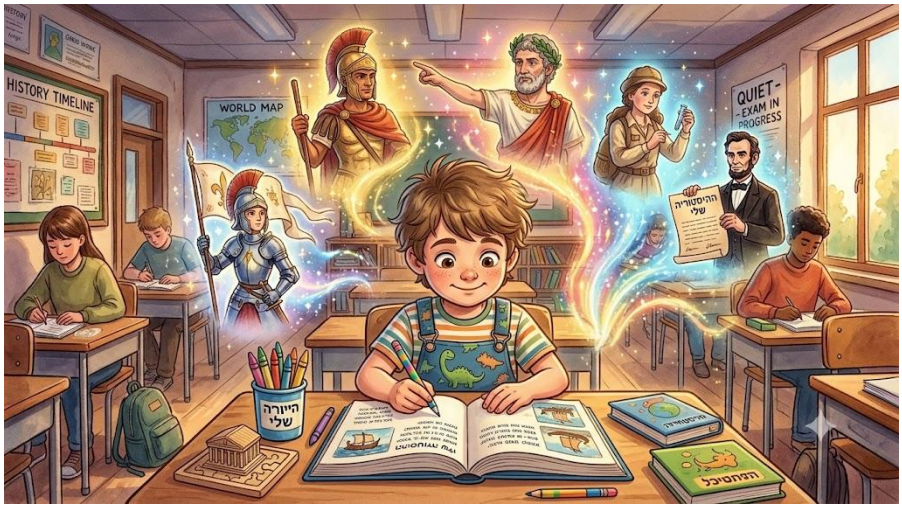
- התשובה במחוון מכילה רק את גרעין התשובה, ואין לראות בה תשובה מלאה. התשובה מאזכרת את הכיוונים האפשריים ויתכן מצב שיש תשובות נוספות שאינן במחוון. תשובה כזו יש לבדוק בספרים ובמקורות מוסמכים כדי לקבלה כתשובה נכונה או כנכונה חלקית. תשובה מלאה היא תשובה שמרחיבה את הרכיבים השונים, מציגה, מסבירה ומקשרת לפריט הנשאל בשאלה, לאירוע או לטקסט בהתאם לנדרש בשאלה.
- התשובות המנוסחות על ידי התלמיד יכולות להיות מנוסחות בדרכים שונות, גם באופן השונה מהנוסח המופיע במחוון. דבר זה אינו פוסל את התשובה אם היא מכילה את כל המטלות הנדרשות בשאלה ותוכנה נכון.
- בתשובה שבה נדרשים כמה רכיבים, אם תלמיד ענה רק על חלק מהם הוא יקבל ציון חלקי בהתאם לטיב התשובה.
- בשאלות שבהן יש כמה מטלות - יש לשים לב אם התלמיד נדרש לקשר בין המטלות מבחינת תוכנן. בשאלות אלה התלמיד יידרש למבנה תשובה שיציג את המטלות ויסביר את הקשר ביניהן.
- שאלות בעלות שני חלקים שבהן התשובה לחלק השני נובעת מן התשובה לחלק הראשון הן שאלות משורשרות. במקרה זה אם התשובה בחלק הראשון אינה נכונה, לא ניתן יהיה לקבל את התשובה בחלק השני .
- בשאלות <u>טקסט חזותי</u> יש לשים לב:

א. שפעמים רבות התלמיד נדרש לזהות את המסר / הרעיון המרכזי של הטקסט ולבסס אותו על רכיבים מהטקסט.

ב. שהתלמיד נדרש לקשר בין הרכיב שבתמונה למסקנה שהסיק ממנה:

למשל: אני רואה בתמונה ש...ואני לומד מכך ש...

- בשאלות על קטע <u>מקור מילולי</u> יש לשים לב אם התלמיד נדרש לענות ולהסביר בלשונו או להתבסס על הנאמר בקטע ולצטט ממנו.
- בשאלות על טקסט מילולי או חזותי לעתים התלמיד נדרש לקשר את המקור לחומר שנלמד בכיתה, ולא להסתפק בידע מניתוח המקור.
- יש שאלות המתוחמות בזמן ובמקום ויש לדרוש מהתלמיד להתייחס לזמן והמקום שנדרשו בשאלה, וכן להשתמש במושגים המתאימים להם.
- יש להרגיל את התלמידים לבדוק כמה מטלות יש בשאלה ולסמן אותם על מנת לא לשכוח לענות על כולן.
- מחברות הבגרות הנבדקות הן מחברות סרוקות. יש להנחות את התלמידים להקפיד על רווחים, לכתוב בעט חזק, להקפיד על כתב גדול ומרווח וכן לשמור על שוליים בצדי העמודים וכן בראש העמוד ובתחתיתו.
- אנו ממליצים להרגיל את התלמידים להשתמש בטיוטה לפני כתיבת התשובה, על מנת שהתלמיד יבנה את תשובתו בצורה המקיפה והמסודרת ביותר שבה יבואו לידי ביטוי ידיעותיו. על העמוד [הימני] שמשמש כטיוטה יש למתוח קו אלכסוני.
- בתהליך פיצוח השאלה - מומלץ להנחות את התלמידים לבדוק בשאלה - האם קיימת מטלה סמויה שלא כתובה במפורש, אך כדי לענות על השאלה על התלמיד לבצע אותה.

דגם תשובון שאלון 29281 קיץ תשפ״ו

פרק ראשון – שאלות ידע והבנה

1. לאומיות בעמים ובישראל 25%

הציגו את מטרתה של הלאומיות המודרנית.

לאפשר לכל אומה מדינה ריבונית ללא התערבות גורם חיצוני / לאפשר לכל אומה לעצב את אופי מדינתה כרצונה.

הציגו שתי דרכים שבהן לאומיות קיצונית יכולה לבוא לידי ביטוי 15%+25%

- אפליה/יחס עוין כלפי מיעוטים בתוך מדינת הלאום
- תוקפנות שלילת זכות אומות אחרות לריבונות.
- שאיפה להתרחבות טריטוריאלית על חשבון עמים אחרים.

(המונח לאומיות)

הסבירו איזה מן הדגמים של לאומיות בא לידי ביטוי בתנועה הציונית. 10%+10%+15%

בתשובתכם התייחסו לשני מרכיבים של הדגם

- לאומיות אתנית־היסטורית, כיוון שהתנועה הציונית מבססת את זכותו של העם היהודי על ארץ־ישראל על פי הדת היהודית / התרבות היהודית/ ההיסטוריה היהודית / העובדה שארץ־ישראל היא נחלת אבות/ המוצא המשותף של בני העם היהודי/ השפה העברית/ גורל משותף.

(המונח לאומיות)

שימו לב:

- היו תלמידים שבמקום לכתוב מהי מטרת הלאומיות תיארו מהי לאומיות ופירטו על דגמי הלאומיות השונים. חשוב לשים לב ללמד תלמידים לקרוא את השאלה.
- היו תלמידים שתיארו משטרים שבהם יש לאומנות קיצונית כגון פשיזים ונאציזים ולא ענו על השאלה .

2. הנאו־אורתודוקסייה

25%

הציגו את תפיסת הניאו־אורתודוקסייה בנוגע לחיים דתיים בעידן המודרני

-יש לקחת מהמודרנה את הדברים החיוביים שלא סותרים את ההלכה ולשלבם בחיים היהודיים.

-השילוב של תורה עם דרך ארץ.

-השינויים בעולם המודרני הם הזדמנות לקדם את היהדות והעולם.

25%

הרש״ר הירש יישם בחייו האישיים תפיסה זו של הניאו־אורתודוקסייה. **הציגו** דוגמה אחת .

- הרש״ר הירש למד לימודי חול, נוסף על לימוד תורה.
- למד באוניברסיטה, נוסף על לימוד תורה.
- שלט בשפה העברית.

-ייסד את העיתון ישורון.

(הר ברכה, גרסה ישנה, עמ׳ 228; הר ברכה, גרסה חדשה, עמ׳ 299)

(הר ברכה, גרסה חדשה, עמ׳ 295; מט״ח, עמ׳ 270)

30%

הסבירו את הקביעה שלפיה רבני הנאו־אורתודוקסייה הקימו מוסדות וחיברו חיבורים שבהם באה לידי ביטוי בהתמודדות שלהם עם אתגרים שהציבה להם המודרנה

- הקמת בית ספר לבנות, שהיה חידוש בקרב היהדות האורתודוקסית בהשראת הרעיון של תורה עם דרך ארץ.
- הקמת בית ספר תיכון שבו שולבו לימודי חול עם לימודי קודש, בהשראת הרעיון של תורה עם דרך ארץ.
- הקמת בית מדרש לרבנים שמטרתו הייתה ליצור דמות חדשה של רב שנוסף על ידע הלכתי מסורתי יהיה גם בעל השכלה כללית רחבה וקשוב לשאלות הזמן / שכל התלמידים נדרשו לצד לימודי בית המדרש ללמוד גם לקראת תואר ד״ר באחת האוניברסיטאות בגרמניה.
- החוברת ״אגרות צפון״ נועדה להעלות את ההתלבטויות שאפיינו את בני הדור הצעיר בנוגע למסורת, ולחזק את המחוייבות שלהם לעולם התורה.

(הר ברכה, גרסה ישנה, עמ׳ 228–229; הר ברכה, גרסה חדשה, עמ׳ 295–300)

20%

האם לדעתכם עמדת הנאו־אורתודוקסייה רלוונטית גם כיום? **נמקו** את תשובתכם.

כל תשובה הגיונית ומנומקת מתקבלת.

שימו לב:

- היו תלמידים שחזרו בחלקים שונים של השאלה על אותה תשובה. למשל נתנו דוגמא מחיי הרש״ר הירש ואחר אותה דוגמא להדגים התמודדות. חשוב להדגיש לתלמידים בכל חלק מהשאלה להתייחס לדברים אחרים.
- היו תלמידים שהתקשו לתת דוגמא למוסד או חיבור וכתבו באופן כללי . חשוב לשים לב להנחות תלמידים שאם השאלה מבקשת דוגמא חייבים לתת תשובה ספצפית.

3. סוציאליזם והפועל המזרחי

20%

הציגו את מטרת הסוציאליזם.

לתת מענה למצוקת הפועלים על ידי הקמת חברה שוויונית / צודקת/ צמצום הפערים בחברה בין עשירים לעניים.

25%+20%

על פי מה שלמדתם בערכת פר״ח על הפועל המזרחי, **הציגו** שתי פעולות של הרב ישעיהו שפירא שבהן באה לידי ביטוי השקפת עולמו

- עלה לבדו לארץ־ישראל.
- הוביל את הקמת הפועל המזרחי.
- ארגן קבוצת פועלים לעבוד בסלילת כבישים.
- ארגן קבוצת פועלים לעבודה בניקוי ברכות שלמה.
- עסק בחקלאות בכפר פינס.
- שימר את ההווי החסידי אצל הפועלים הדתיים בארץ־ישראל.
- עודד עלייה דתית סוציאליסטית לארץ ישראל.
- עודד התיישבות דתית שיתופית.

35%

הסבירו באמצעות דוגמה אחת כיצד השילוב בין אורח החיים הדתי ובין אורח החיים השיתופי בא לידי ביטוי בסרטון ״בלדה לקיבוץ״

- בסרטון רואים חדר אוכל משותף ליד בית הכנסת, מה שמבטא את חיי השיתוף של חברי הקיבוץ הדתי.
- בסרטון רואים את חברי הקיבוץ הלומדים תורה בחדר האוכל, מה שמבטא את נוכחות הדת במוסד הקיבוצי השיתופי.
- בסרטון רואים את חברי הקיבוץ הדתי המלמדים שהעני נותן כפי יכולתו ומשתתף בחיים הקיבוציים.
- בסרטון רואים את חברי קבוצת יבנה, אחת מקבוצות הקיבוץ הדתי, שלא הופרטה/שנשארה שיתופית.
-בסרטון רואים תלמידים מתפללים, ואחר כך טרקטורים.
- בסרטון נאמר (מפי נחום ברוכי) כי אורח החיים השיתופי/השוויוני מבוסס על השקפת עולם דתית.
- בסרטון נאמר (מפי נחום ברוכי) כי (על פי הרמב״ם) הדרגה הגבוהה ביותר של צדקה היא ״עושה איתו שותפות״ וכך נוהג הקיבוץ הדתי.
- עיסוק בשאלות הלכתיות שנוגעות לעבודה החקלאית – שיתופית.

(על פי ערכת פר״ח)

שימו לב:

- השאלה מבקשת להציג את מטרת הסוציאליזים ולא לתאר סוציאליזים. תלמידים רבים הסבירו מהו סוציאליזים ולא התייחסו למטרת הסוציאליזים
- השאלה היא על סרטון פרח. חשוב להראות לתלמידים את הסרטים ולא לתת להם סיכום כי תלמידים לא מצליחים לענות על השאלה בלי לצפות בסרטון.
- חשוב ללמד תלמידים לבחור שאלות. אם לא למדו את ערכת פרח חבל שעונים על השאלה.

4. המנדט הבריטי על ארץ־ישראל

הציגו שני מאפיינים של האוכלוסייה הערבית בארץ־ישראל עד לכיבוש הבריטי של הארץ 15%+25%

- האוכלוסייה הערבית הייתה אוכלוסיית רוב בארץ.
- רוב ערביי ארץ־ישראל היו מוסלמים / הזהות המוסלמית הייתה הזהות החשובה ביותר עבור רוב ערביי הארץ.
- לרוב ערביי ארץ־ישראל לא הייתה תודעה לאומית מקומית.
- מיעוט מקרב ערביי ארץ־ישראל פיתח תודעה ערבית מודרנית / שאפו להשתחרר מעול האימפריה העות׳מאנית./ שאפו להקים מדינה שמבוססת על לאומיות ערבית.
- משפחות ערביות ארץ־ישראליות עירוניות החזיקו בעמדות מפתח במערכות השלטון.
- אחת הזהויות המרכזיות של ערביי ארץ־ישראל הייתה הזהות החמולתית.
- הזהות העות׳מאנית של רבים מערביי ארץ־ישראל הייתה שולית עבורם.
- מיעוט מערביי ארץ־ישראל שאפו להיות חלק מסוריה.

-אוכלוסייה חקלאית ברובה.

(השיבה לציון, עמ׳ 136–138)

על פי הציטוט, **הציגו** את הייחודיות של כתב המנדט על ארץ־ישראל לעומת כתבי מנדט אחרים 25%

כתב המנדט נועד לייצר תנאים שיאפשרו קליטה של אוכלוסייה חדשה (יהודית), בניגוד לכתבי מנדט אחרים שנועדו לקדם את האוכלוסייה הקיימת/המקומית.

הסבירו באמצעות דוגמה אחת כיצד ייחודיות זו באה לידי ביטוי בכתב המנדט 35%

השאיפה לאפשר קליטה של אוכלוסייה (יהודית) חדשה באה לידי ביטוי באופנים האלה:

- כתב המנדט הכיר בקשר ההיסטורי בין העם היהודי לארץ־ישראל.
- כתב המנדט קבע כי בארץ יהיו תנאים מדיניים/מנהלתיים/כלכליים שיבטיחו את הקמת בית לאומי לעם יהודי.
- הסוכנות היהודית הוכרה מוסד רשמי שמטרתו לייעץ לממשל הבריטי.
- נקבע כי הנהלת ארץ־ישראל תקל על הגירה יהודית.
- נקבע כי הנהלת ארץ־ישראל תסייע להתיישבות צפופה של יהודים.

-כתב המנדט אפשר רכישת קרקעות על ידי יהודים.

-כתב המנדט הבטיח הקלה על התאזרחות של יהודים.

-עברית כשפה רשמית של המנדט.

שימו לב:

- היו תלמידים שהתקשו לחבר בין כתב המנדט להצהרת בלפור. חשוב בהוראה לחבר בין נושאים שונים ולהראות איך נושא אחד משפיע על נושא שני. להציג לתלמידים את 2 המסמכים ולתת להם להשוות מה שונה? מה דומה וכו.

5. מאורעות תרצ״ו–תרצ״ט

הציגו גורם לפרוץ מאורעות תרצ״ו–תרצ״ט שנבע מתסכול 20%

- דחיית ההצעה להקם מועצה מחוקקת בארץ־ישראל שהרכבה ייקבע על פי הרכב האוכלוסייה (בלחץ התנועה הציונית).
- הערבים ראו כיצד רעיון המדינה היהודית מתחיל להתממש / העלייה החמישית/ כיצד השלטון הבריטי נוטה לצד היהודים ומסייע להם/ מינוי נציב בריטי פרו-יהודי.

הציגו גורם לפרוץ מאורעות תרצ״ו–תרצ״ט שנבע מתקווה של ההנהגה הערבית 20%

- חלק מהמדינות הערביות במזרח התיכון קיבלו בתקופה זו עצמאות, והדבר חיזק את תקוותם של ערביי ארץ־ישראל לקבל מדינה עצמאית משלהם.
- עליית השלטון הנאצי בגרמניה גרמה לערבים להניח שיצליחו להתגבר על בריטניה אם יחברו אל גרמניה.
- מדיניות הפיוס של בריטניה / החולשה של בריטניה באירופה, הובילה לפרשנות מצד הערבים ולפיה משתלם ללחוץ על הבריטים.

(השיבה לציון, עמ׳ 207)

ציינו דרך אחת שבה פגעו ערביי ארץ־ישראל ביישוב היהודי 10%

- טרור / ירי בכבישים / שריפת שדות/ פגיעה ברכוש.
- שביתה כללית.

הסבירו שתי דרכים שבהן המאורעות השפיעו על התפתחותו של כוח המגן של היישוב היהודי בארץ־ישראל. 30%+20%

- הבריטים היו זקוקים לעזרה של היהודים בדיכוי המרד ולכן הם הכירו בארגון ההגנה, אימנו אותו וסיפקו לו נשק.
- הבריטים הקימו ומימנו יחידות מיוחדות (כמו הנוטרים או פלוגות הלילה) כדי לשמור על היישובים מפני הפורעים.
- בעקבות ההתקפות של ערבים על יישובים ועל דרכים, ארגון ההגנה עבר מהגנה על היישובים להתקפה על הפורעים מבעוד מועד / מדיניות ״היציאה מן הגדר״.
- ארגון ההגנה נעשה מסודר ומאורגן, וזאת כדי להילחם בפורעים הערבים, והבריטים הכירו בו.
- בעקבות ויכוח על דרך הפעולה הנכונה (הבלגה מול תגובה), האצ״ל פרש סופית מההגנה וגיבש את דרכו הייחודית.

(השיבה לציון, עמ׳ 213–216)

שימו לב:

- השאלה ביקשה מהתלמידים לבצע חשיבה איזה גורם מתאים לתסכול ואיזה לתקווה ולהסביר זאת. היו תלמידים שפשוט הביאו שורה של גורמים בלי לשייך ולהסביר.

- השאלה ביקשה להסביר כיצד מאורעות תרצו תרצט השפיעו על תפיסת הגנה של היישוב היו תלמידים שהביאו דוגמאות מתחום כלכלי והתיישבותי. חשוב ללמד תלמידים לשים לב לתחומים ולהבין מה השאלה שואלת. היו תלמידים שנתנו דוגמאות על הקמת ההגנה. חשוב מאוד לעבוד עם תלמידים על ציר זמן מה קרה בכל שלב ואיך כל אירוע מחדד משהו שקרה באירוע קודם. מומלץ בסוף נושא רחב כמו יחסי יהודים ערבים בריטים להראות לתלמידים תפיסת על של נושא כדי שתהיה להם תמונה שלמה.

פרק שני

6. ״הפתרון הסופי״

הציגו עובדה שיכולה לבסס את הטענה שהפתרון הסופי תוכנן מראש עוד לפני פרוץ מלחמת העולם השנייה 15%

- תורת הגזע/ מאיין קאמפף/ התעמולה הנאצית הציגו את היהודי כמחרב תרבות/ כמי שאין לו מקום במשפחת העמים.

-נאומים/ אמירות של היטלר בנוגע להשמדת הגזע היהודי.

-תהליך ההחמרה ההדרגתי במדיניות הנאצית כלפי היהודים בגרמניה.

(חורבן וגבורה, עמ׳ 96, 100)

הציגו עובדה שיכולה לבסס את הטענה שהפתרון הסופי התגבש לאחר הפלישה לברית המועצות 25%

- הנאצים החלו ברצח ההמוני והשיטתי של היהודים/ פקודת הקומיסרים, רק לאחר מבצע ברברוסה.
- המדיניות של הנאצים הפכה להיות ברברית במיוחד רק לאחר שנפלו לידיהם מספר עצום של יהודים / על רקע המאבק באידאולוגיה הבולשביקית/קומוניסטית שנתפסה כאידאולוגיה יהודית.
- בשנות השלושים עודדו הנאצים הגירה יהודית מגרמניה.
- השינוי בדרכי הרצח ההמוני / המעבר מרצח בבורות ירי לשיטות יעילות יותר (עשויים להצביע לכאורה על היעדר תכנון יסודי).
- הכינוס של ועידת ואנזה התקיים רק לאחר הפלישה לברית המועצות.

(חורבן וגבורה, עמ׳ 105, 107–108)

הציגו מה הן צעדות המוות 25%

עם התקדמות בעלות הברית/ לקראת סיום המלחמה, פונו מחנות ההשמדה והאסירים הוצעדו לעומק שטחה של גרמניה.

הסבירו מדוע אפשר לראות בצעדות המוות שלב בפיתרון הסופי 35%

- אף שהתבוסה הגרמנית הייתה בלתי נמנעת, הנאצים עדיין השקיעו מאמצים בהמשך רצח היהודים.
- כי תוך זמן קצר מתו יותר משליש מן האסירים שהוצעדו בצעדות המוות.

(חורבן וגבורה, עמ׳ 120)

שימו לב:

- תלמידים רבים התקשו בשאלה זו בלהראות 2 נקודות מבט על אותה עובדה הסטורית. חשוב ללמד תלמידים דעות שונות / נקודות מבט שונות על אותו אירוע.
- תלמידים רבים לא שמו לב לתאריכים שהשאלה מבקשת (לפני פרוץ המלחמה/ אחרי הפלישה לברהמ) והביאו את שלה הגטאות כהוכחה. חשוב ללמד תלמידים להדגיש בבחינה את השנה(או הארוע שמרמז עליה) שמופיעה בבחינה ולענות רק על פי זמן זה.
- תלמידים רבים תיארו את התנאים בצעדות המוות ולא ציינו מתי ואיפה הם קרו. חשוב ללמד תלמידים שחשוב לתחם זמן ומקום בהצגת מושג.

7. המאבק של היישוב היהודי בבריטים לאחר מלחמת העולם השנייה (1945–1947)

הציגו את העמדות של ההגנה ואת העמדה של ארגוני הפורשים בנוגע לדרכי המאבק בבריטים לאחר פירוק תנועת המרי העברי 25%+20%

(ההגנה): יש להיאבק בבריטים ("מאבק צמוד"), רק בצמוד לנושאים המגבילים את היישוב על פי הספר הלבן / יש להיאבק בבריטים רק בתחומי העלייה וההתיישבות

(ארגוני הפורשים): יש להיאבק בבריטים ("מאבק רצוף"), ללא הגבלת זמן או תחום פעילות / תקיפות צבאיות נגד הבריטים.

(השיבה לציון, עמ' 265–267)

ציינו שתי פעולות שנקטו ארגוני הפורשים לאחר פירוק תנועת המרי העברי 10%+10%

- התנקשות בחייהם של חיילים בריטים.
- פיצוץ מוסדות שלטון בריטיים.
- פריצה לכלא עכו / שחרור לוחמי האצ״ל והלח״י.

ציינו מה הם שני השיקולים שגרמו לגולדה מאיר להתנגד לארגוני הפורשים 5%+5%

שיקול מוסרי ושיקול טקטי / תועלתני.

הסבירו אחד מן השיקולים האלה על פי מה שלמדתם על המאבק בבריטים בשנים 1945–1947 25%

- **שיקול מוסרי:**

- כי בפיצוץ מלון המלך דוד נפגעו אזרחים חפים מפשע.
- כי תליית הסרג׳נטים בעייתית מבחינה מוסרית.

או

- **שיקול טקטי:**

- כי אחרי השבת השחורה התברר שבריטניה מסוגלת להרוס את כוחו של היישוב.
- כי אחרי פיצוץ מלון המלך דוד הנהגת היישוב חששה מתגובת הבריטים לפעולה הזאת.
- כי תליית הסרג׳נטים הבריטים עשוייה להבאיש את ריחינו בעיני העולם.
- כי נוצר חשש שסכסוך עם בריטניה / תדמית שלילית של הנהגת היישוב עלול לפגוע בסיכוי להקים מדינה יהודית / בדעת הקהל בבריטניה / בדעת הקהל העולמית.

(השיבה לציון, עמ' 220, 265–266)

שימו לב:

- היו תלמידים שהתקשו להגדיר מאבק צמוד/ רצוף והגדירו הבלגה תגובה. גם בשאלה זו עולה חשיבות ציר הזמן והחשיבות בסיום נושא להראות את השלבים השונים בו בהתאם לציר הזמן.
- היו תלמידים שנתנו דוגמאות לפעולות תנועת המרי ולא לפעולות אחרי פירוק התנועה. חשוב להרגיל תלמידים לסמן בשאלה את הזמן שאליו השאלה מתייחסת.
- היו תלמידים שציטטו הסבר מהקטע ולא מחומר הלימוד. חשוב להרגיל תלמידים לשים לב מה השאלה שואלת.

8. הסכמי שביתת הנשק (1949) 5%+5%+5%+5%

ציינו את שמות ארבע מדינות ערב שעימן נחתמו ההסכמים מצרים, ירדן, סוריה, לבנון.

בחרו באחת ממדינות ערב, 30%

והסבירו מדוע היא הייתה מעוניינת לחתום על הסכם שביתת נשק עם מדינת ישראל

מצרים

- כי חששה מפני המשך ההתפשטות של ישראל לתוך שטחה.
- כי הצבא המצרי היה מכותר בכיס פלוג׳ה ורצה להציל את לוחמיו.
- כי לאחר תשעה חודשי מלחמה הייתה מצרים מותשת ורצתה לסיים את הלחימה.

ירדן

- כי חששה מפני המשך ההתפשטות של ישראל לתוך שטחה.
- כי חששה מהצלחת מבצע ישראלי, לכיבוש השומרון שהיה כבר בשלבי תכנון מתקדמים.
- כי לאחר תשעה חודשי מלחמה הייתה ירדן מותשת ורצתה לסיים את הלחימה.
- כי לפי ההסכם הייתה ירדן אמורה לקבל את שטחי יהודה ושומרון, שעל פי מפת החלוקה 1947 היו אמורים להיות חלק משטחי מדינה ערבית חדשה.
- כי רצתה לשמור את ירושלים/ הר הבית בשטחה.

סוריה

- כי חששה מפני המשך ההתפשטות של ישראל לתוך שטחה.
- כי לאחר תשעה חודשי מלחמה הייתה סוריה מותשת ורצתה לסיים את הלחימה.
- כי סוריה קיבלה את השליטה על מקורות המים.

לבנון

- כי חששה מפני המשך ההתפשטות של ישראל לתוך שטחה.
- כי לאחר תשעה חודשי מלחמה הייתה לבנון מותשת ורצתה לסיים את הלחימה.
- כי לבנון רצתה שישראל תיסוג מהכפרים הלבנוניים שישראל כבשה בשטחה. 30%

הסבירו מדוע הייתה מדינת ישראל מעוניינת לחתום על הסכמי שביתת הנשק

- כי ישראל הייתה זקוקה לשקט/לרגיעה שכן היתה מדינה צעירה ועמדה בפני קליטת עלייה המונית.
- כי החזקת צבא גדול והמשך מלחמה הטילו עול כבד על המשק הישראלי.
- כי לאחר תשעה חודשי מלחמה היו כל המדינות, ובהן ישראל, מותשות ורצו לסיים אל הלחימה.
- כי הופעל לחץ בין־לאומי להפסקת המלחמה.

הציגו שינוי אחד בין מפת הסכמי שביתת הנשק (1949) ובין מפת החלוקה (1947) בנוגע לשטחים של מדינת ישראל

20%

- על פי הסכמי שביתת הנשק גדל שטחה של מדינת ישראל, לעומת שטחה על פי מפת החלוקה.
- על פי מפת החלוקה מ־1947, חולקה ארץ־ישראל למדינה יהודית ולמדינה ערבית, ואילו על פי מפת שביתת הנשק הועברו לירדן שטחי ארץ־ישראל/יהודה ושומרון.
- על פי מפת החלוקה מ־1947 הורכב שטחה של המדינה היהודית משלושה חלקים מקוטעים עם נקודת השקה המחברת ביניהם, ואילו על פי מפת הסכמי שביתת הנשק היה שטחה של מדינת ישראל רציף/רחב בנקודת ההשקה. (למעט המובלעת של יהודה ושומרון).
- על פי מפת החלוקה מ־1947 לא נכלל רוב הנגב בשטח המדינה היהודית, ואילו על פי מפת הסכמי שביתת הנשק רוב הנגב נכלל בתחומי מדינת ישראל.
- על פי מפת החלוקה מ־1947 הייתה ירושלים אמורה להיות מובלעת של האו״ם, ואילו על פי מפת הסכמי שביתת הנשק נכללה ירושלים המערבית/החדשה בשטחה של מדינת ישראל.
- על פי מפת החלוקה מ־1947הגליל המערבי לא היה אמור להיות חלק מהמדינה היהודית ואילו פי מפת הסכמי שביתת הנשק הגליל כולו נכלל בשטח מדינת ישראל.
- על פי מפת החלוקה מ־1947 הערים יפו / לוד / רמלה / אשקלון / שפרעם אמורות להיות חלק מהמדינה הערבית, ואילו על פי הסכמי שביתת הנשק הן נכללו בשטח מדינת ישראל.
- על פי הסכמי שביתת הנשק אילת הפכה לחלק ממדינת ישראל.

(השיבה לציון, עמ׳ 270–271, 309–310)

שימו לב:

- היו תלמידים שהתבלבלו בין מלחמת העצמאות למלחמת ששת הימים. חשוב לעבוד עם התלמידים על ציר זמן. ממליצים אחרי שמלמדים את מלחמת ששת הימים לבקש מהתלמידים להשוות בין ההישגים של מלחמת העצמאות להישגים של מלחמת ששת הימים וכך התלמידים יראו את הרצף של הדברים. מומלץ לעשות שיעור עם מפות. מפה של תוכנית החלוקה . מפה של תוכנית אונסקופ. מפה של הסכמי שביתת הנשק ומפה של סיום מלחמת ששת הימים. כך נרוויח גם תרגול של מיומנות קריאת מפה וגם שתלמידים יראו את ציר ההתקדמות.

9. מלחמת ששת הימים

הציגו שתי דוגמאות למתיחות הגבוהה בין ישראל לשכנותיה, ערב מלחמת ששת הימים – דוגמה אחת בגבול הצפון ודוגמה אחת בגבול הדרום. (סה״כ – שתי דוגמאות) 20%+15%

מתיחות בגבול הצפון – סוריה

- סוריה הפגיזה יישובים ישראליים בעמק הירדן.
- ישראל פגעה בצבא סוריה / ישראל הפילה שישה מטוסים סוריים.
- מדינות ערב חתמו ביניהן על הסכמי שיתוף פעולה.
- סוריה ראתה בהתרעות הסובייטים על ריכוז כוחות צה״ל בגבול מתן גיבוי למהלכים צבאיים נגד מדינת ישראל.
- סכסוך בין סוריה לישראל על שטחים מפורזים.
- מאבק על ניצול מי הירדן/ סוריה ולבנון ניסו להטות את מקורות הירדן/ לפגוע במוביל הארצי.

מתיחות בגבול הדרום – מצרים

- מצרים הזרימה כוחות צבאיים לסיני על אף איסור האו״ם על כך.
- מצרים דרשה את פינוי כוח האו״ם מסיני.
- מצרים חסמה את מצרי טיראן למעבר כלי שיט ישראליים.
- מדינות ערב חתמו על הסכמי שיתוף פעולה ביניהן.

הסבירו מדוע הניצחון במלחמת ששת הימים הפתיע רבים 30%

- כיוון שישראל נלחמה בשלושה צבאות (מצרים, סוריה וירדן) שקיבלו סיוע ממדינות ערב נוספות, ואילו ישראל ניצחה במלחמה ללא סיוע חיצוני.
- הפער בין תקופת ההמתנה שאופיינה בחרדה לסיום ההירואי.
- לאור החזיתות הרבות הייתה צפויה מלחמה קשה / ארוכה אבל הניצחון היה מהיר / הניצחון הושג בתוך שישה ימים.
- גודל השטחים שישראל הצליחה לכבוש בכל אחת משלוש החזיתות לעומת גודל שטחה של ישראל לפני המלחמה.

הציגו שתי תוצאות של מלחמת ששת הימים בתחומים שונים 20%+15%

- ישראל הרחיבה את שטחה של המדינה פי ארבעה / ישראל הרחיקה את הגבולות עם מדינות ערב / כוחות האויב כבר לא היו קרובים לערים המרכזיות של ישראל.
- איחוד ירושלים / כיבוש ירושלים המזרחית / עם ישראל זכה לריבונות מלאה על בירתו הקדומה. שוחררו המקומות הקדושים לעם ישראל / שחרור הכותל המערבי / שחרור הר הבית / שחרור מערת המכפלה / שחרור קבר רחל/ שרחרו רמת הגולן/ יו״ש/ חבל עזה/ סיני.
- לראשונה נתפסה ישראל כמעצמת־על של המזרח התיכון / הידוק יחסיה של ישראל עם ארה״ב.
- הניצחון נתפס כניצחון הגוש המערבי על הגוש הסובייטי.
- התעוררות הרגש הלאומי בקרב יהודי התפוצות.
- סיום המיתון הכלכלי/ ישראל חוותה תנופת פיתוח אדירה.

(השיבה לציון, עמ׳ 428–433)

שימו לב:

- השאלה דרשה הבנה של המפה מה נחשב ממתיחות בצפון ומה בדרום. היו תלמידים שטעו ונתנו ממקומות אחרים. חשוב לעבוד על הכרות עם מפת ארץ ישראל לפחות מי השכנים שלנו בכל כיוון .
- השאלה ביקשה תוצאות בתחומים שונים . היו תלמידים שנתנו 2 תוצאות מאותו תחום. חשוב לעבוד עם תלמידים על מיומנות פיצוח שאלה ועל תחומים.

10. הכחשת השואה

ציינו שתי פעולות שנקטו הנאצים בתקופת השואה כדי להסתיר את מעשיהם, **והסבירו** כיצד אחת מן הפעולות מסייעת לבסס טענה אחת של מכחישי שואה

30%+10%+10%

– השימוש במונחים מסווים: מסייע לבסס את הטענה שלא הייתה תוכנית כוללת להשמדת היהודים / שלא היו פקודות מפורשות לרצח היהודים / שלא היה שימוש בתאי גזים כדי להשמיד יהודים, בגלל המחסור בעדויות כתובות/מפורשות.

– התחייבות לשמור סוד: מסייע לבסס את הטענה שלא הייתה תוכנית כוללת להשמדת היהודים / שלא היו פקודות מפורשות לפגיע ביהודים, מכיוון שזה מקשה על מציאת עדים מהצד של המבצעים.

– הוצאת גוויות מתוך בורות הירי: מסייע לבסס את הטענה שמספר הנספים קטן באופן ניכר משישה מיליון, בגלל הטשטוש של עקבות הרצח.

הציגו טענה נוספת של מכחישי שואה

20%

על התלמיד להציג אחת מן הטענות האלה, ובלבד שלא הציג אותה במטלה הקודמת:

– לא הייתה שואה כלל.

– מספר הנספים קטן באופן ניכר משישה מיליון.

– לא הייתה תוכנית כוללת להשמדת יהודים / לא היו פקודות מפורשות לפגיעה דווקא ביהודים.

– לא היה שימוש בתאי גזים כדי להשמיד יהודים.

30%

הסבירו מדוע הפכה הכחשת השואה לתופעה רווחת דווקא בעולם הערבי

כיוון שהשואה מתפסת לעיתים כהצדקה להקמת מדינת ישראל, הכחשתה היא כלי במאבק נגד מדינת ישראל.

(חורבן וגבורה, עמ׳ 292–293)

שימו לב:

- לפעמים בשאלות יש בקשה מהתלמיד לתת טענה נוספת . תלמידים רבים חוזרים על הטענה שכתבו במטלה קודמת. צריך להדגיש לתלמידים שאי אפשר לכתוב ב2 חלקי השאלה אותה תשובה.
- תלמידים רבים לא ידעו לענות על הקשר בין הכחשת שואה לתפיסה הערבית כלפי ציונות. חשוב ללמד היבט זה.

פרק שלישי

10%

11. **ציינו** מי היו אנשי ״שארית הפלֵטה״

(מאות אלפי) היהודים ששרדו (בגטאות/במחנות/ביערות/במחבוא/בזהות בדוייה).

(חורבן וגבורה, עמ׳ 252)

30%

הסבירו את משימת השיקום הראשונה של בעלות הברית למען אנשי ״שארית הפלטה״

לדאוג שהניצולים יישארו בחיים לאור המצב הגופני הקשה שלהם בעקבות רעב ומחלות / לאור העובדה שבתקופה שלאחר השחרור מתו בכל יום כמה מאות ניצולים / במחנה ברגן־בלזן מתו בשבועות הראשונים 28,000 ניצולים.

(חורבן וגבורה, עמ׳ 253, 261, 263, 265)

הסבירו שתי סיבות לצורך להכיר במעמדם המיוחד של אנשי ״שארית הפלטה״ כיהודים, על פי הריסון

25%+35%

- המצב הגופני של היהודים היה גרוע ממצבם של העקורים הלא יהודים על רקע העובדה שחוו על בשרם את מחנות הריכוז הקשים ביותר.
- המצב הנפשי של היהודים היה גרוע בהרבה ממצב העקורים בגלל העובדה שרבים מהם הם ניצולים יחידים מקרב משפחתם / היו עדים להשמדה של קרובי משפחתם
- רוב העקורים היהודים רצו להגיע רק לארץ־ישראל/ לא רצו לחזור לארצות מוצאם, לעומת העקורים הלא יהודים שרצו לחזור לארצות מוצאם.
- היהודים הם הקורבנות העיקריים במלחמה ולכן יש לתת להם יחס מיוחד
- כל עוד אין הכרה בהם כיהודים, אין התחשבות בצרכיהם המיוחדים מצד הרשויות.

שימו לב:

- תלמידים התקשו לענות על המטלה מהי משימת השיקום הראשונה וכתבו משימות שיקום שונות אבל לא התייחסו למטרה הראשונית. חשוב בהוראת הנושא להדגיש קודם כל את הצורך בשמירה על חייהם של שארית הפליטה לאור המצב הקשה שכל יום נפטרו שורדי שואה ורק אח״כ לדבר על תהליך השיקום והפעולות שעשו כדי לסייע.

12. **הציגו** את הסעיף בספר הלבן השלישי שאליו מתכונן הריסון בדברים אלה 25%

מכסת העלייה היהודית בחמש השנים הקרובות תעמוד על סך 75,000 נפש סך הכול, ולאחר מכן לא תותר עלייה נוספת (אלא עם הערבים יסכימו לכך).

הציגו את ההמלצה של הריסון בנוגע לסעיף זה 25%

העלאה (מיידית) של 100,000 עקורים לארץ־ישראל.

הציגו את הסעיף בספר הלבן השלישי שאליו הריסון אינו מעוניין להתייחס על רקע היותו ״שיקול פוליטי שנוגע לארץ־ישראל״ 20%

- הקמת מדינה פלשתינית/לא יהודית/דו־לאומית בתוך עשר שנים / הערבים והיהודים יחלקו בשלטון באופן שיישמרו האינטרסים החיוניים של שני הצדדים.
- הגבלה על רכישת קרקעות בידי יהודים.

(השיבה לציון, עמ׳ 212)

הסבירו מדוע לדעתכם הריסון בחר להבחין בין הסעיפים השונים בספר הלבן 30%

- כיוון שמטרת נסיעתו הייתה לבדוק את מצב העקורים היהודים / למצוא פתרונות למצב העקורים היהודים, ורק הסעיף שנוגע לעלייה יכול לתת מענה מיידי למצוקה זו.
- הדגשת העובדה שסוגיית העקורים הוא נושא הומניטרי, והיא מעלה את הסיכוי שמסקנתו תזכה להסכמה רחבה (גם מצד אישים שמתנגדים לציונות). מנגד, אפשר להניח שסעיפים (פוליטיים) שנוגעים לזהות המדינה העתידית / הגבלת קרקעות, יישארו שנויים במחלוקת.
- כיוון שהמנדט של הריסון / התפקיד של הריסון היה לעסוק בבעיית העקורים היהודים באירופה, / כל עיסוק בסעיפים שאינם נוגעים לעלייה היה נתפס כחריגה מהתפקיד שהוטל עליו / העיסוק בסעיפים אחרים היה עשוי לעכב את קבלת ההצעה שלו בנוגע לעלייה.

שימו לב:

- היו תלמידים שהתבלבלו בין הספר הלבן לבין תוכנית החלוקה. חשוב להדגיש בפני התלמידים את ההתפתחות של הנושא ואת ההבדלים.
- היו תלמידים שהתקשו לענות על החלק האחרון של השאלה שדורש ניתוח שלהם של המצב.

13. **הסבירו** מדוע הריסון רואה לנכון להשוות בין מצבם של העקורים היהודים ובין מצב האוכלוסייה הגרמנית המקומית 25%

- כי היהודים עצמם עורכים את ההשוואה כשהם רואים את מצבם המשופר של הגרמנים, וזה מעורר תרעומת.
- כי מצבם הנחות של היהודים לעומת האוכלוסייה הגרמנית מעביר מסר מוסווה לעם הגרמני, ולפיו המדיניות הנאצית כלפי היהודים הייתה מוצדקת.
- כי מדובר במציאות מוסרית מעוותת, כשעם המבצעים מצוי בתנאים טובים יותר מאשר הקורבנות.

הציגו שתי דוגמאות שהריסון מביא כדי להמחיש את ההבדל בין שתי הקבוצות 20%+15%

- רבים מהעקורים לבושים עדיין בבגדי האסירים / במדי ס״ס שניתנו להם, לעומת זאת האוכלוסייה הגרמנית היא האוכלוסייה שלבושה הכי טוב באירופה.
- העקורים נמצאים מאחורי גדרות תיל ללא תנועה חופשית, לעומת האוכלוסייה הגרמנית החופשית.
- העקורים חיים בתנאי צפיפות / ללא הסקה / במגורים שאינם ראויים, לעומת הגרמנים שחיים בבתיהם.
- במצב שבו עקורים יהודים מפונים למגורים אחרים, הם מועברים למגורים רעועים, כאשר אפשרויות המגורים הטובות נשמרות עבור גרמנים שבים.
- הרשויות הצבאיות מעדיפות להעסיק גרמנים על פני עקורים יהודים.

הציגו דוגמה ליוזמת שיקום מצד אישים או ארגונים יהודיים שהגיעו מבחוץ 20%

- הקמת רשת חינוכית ענפה
- אספקת תמיכה כספית / ציוד רב ערך (על ידי הג׳וינט)
- השגת תשמישי קדושה / ספרי תורה / מזוזות (על ידי רבנים צבאיים של בעלות הברית)
- ארגון תנועת הבריחה (על ידי המוסד לעלייה ב׳ / הסוכנות היהודית / הג׳וינט)
  - איתור ילדים.
  - מאמצים של רבנים להתיר עגונות.
  - החזרת ילדים מוסתרים ליהדות.

הציגו דוגמה ליוזמת שיקום מצד העקורים 20%

- התארגנות של ועדים נבחרים שהיו ממונים על תחומים שונים בחיי המחנה.
- חידוש החיים התרבותיים / הדפסת עיתונים ביידיש / העלאת הצגות תיאטרון
- נישואים והקמת משפחות.
- ארגון מחאות מצד העקורים כדי להביא למציאת פתרון למצוקתם של הפליטים.
  - פעולות לשיקום חינוכי.
  - נסיונות להגיע לארץ ישראל/ תנועת הבריחה.

(חורבן וגבורה, עמ׳ 255–259, 267–269)

שימו לב:

- השאלה מבקשת הסבר כללי על ההבדלים בין היהודים לאחרים ואז דוגמאות . הרבה תלמידים ענו על ההבדל בדוגמאות ואז בחלק הבא חזרו על עצמם. חשוב לשים לב שהחלק הראשון הוא כללי ורק אחכ מבקשים דוגמאות.

פרק רביעי

14. היהודים בתקופת האמנציפציה

א. **הציגו** עיקרון אחד של הוגי הנאורות שהשפיעו על שליטי מערב אירופה וגרם להם להעניק אמנציפציה ליהודים — 15%

- הכרה בערך האדם / האדם נברא בצלם אלוקים / שוויון / הכרה בכבוד האדם וזכויותיו.
- האדם הוא יצור אוטונומי השולט בחייו / האחראי לגורלו / לגורל החברה.
- האמונה שלכל אדם יש זכות לחירות / קניין / אושר / זכויות טבעיות.
- קריאה לסובלנות / לזכויות פוליטיות לפרטים.
- אמנה חברתית בין הפרטים השונים המרכיבים את החברה.
- התייחסות לכל אדם כפרט יחיד ועצמאי / עקרון האינדיבידואליזם.
- הפרדת הכנסייה מן המדינה / הממסד הדתי לא יהיה חלק מן המדינה / ספקנות וחילון.
- האמונה שהחברה מתפתחת / צועדת קדימה.
- שימוש בכוח התבונה כדי להכיר את המציאות/עקרון הרציונליזם.

(הר ברכה, גרסה ישנה, עמ׳ 52 ,83 מט״ח, עמ׳ 62–63, הר ברכה, גרסה חדשה, עמ׳ 27–41)

הציגו שינוי אחד שחל בחיי היהודים במערב אירופה בעקבות תהליך האמנציפציה — 20%

- לא הייתה על היהודים כפייה חיצונית להיבדל מהחברה.
- היהודים יכלו להתלבש כרצונם.
- היהודים יכלו לגור היכן שרצו.
- היהודים יכלו לעסוק בכל עיסוק.
- כוח ההשפעה של היהודים בעולם גדל.
- היהודים זכו לשוויון זכויות אזרחי.
- התרחקות של יהודים מן השורשים / המרת דת של יהודים / התבוללות של יהודים.
- ויתור על האוטונומיה הקהילתית.
- היהודים זכו לפרנסה טובה יותר.
- נוצרו זרמים ביהדות בשאלת היחס לאמנציפציה.
- היהודים השתלבו בכלכלה.
- היהודים השתלבו בתרבות.
- היהודים החלו ללמוד בבתי ספר ציבוריים/ באוניברסיטאות.

(הר ברכה, גרסה ישנה, עמ׳ 181–185, 228–230; הר ברכה, גרסה חדשה, עמ׳ 234–241; אלה תולדות, עמ׳ 212–218, 269–270)

ב. **הציגו** שתי טענות שמאפיינות את האנטישמיות המודרנית 20%+15%

- היהודים הם גזע נחות על פי תורת הגזע / קיים מאבק בין הגזעים השונים, והיהודים מהווים גזע נפרד שאינו בר שינוי.
- היהודים מהווים איום על החברה / נצלנים מבחינה כלכלית.
- היהודים מאיימים להשתלט על העולם.
- היהודים כמפיצי הסוציאליזם.

(חורבן וגבורה, עמ׳ 16–14)

הסבירו כיצד אחת מן הטענות באה לידי ביטוי באיור 30%

- היהודים הם גזע נחות לפי תורת הגזע / קיים מאבק בין הגזעים השונים, והיהודים הם גזע נפרד שאינו בר שינוי:

הצייר מדגיש את שונותו הגופנית של היהודי במרחב של הקונצרט – היהודי בעל אף גדול/מכוער/גדול מדי / שמן / שייך לגזע נחות ונפרד שאינו בר שינוי.

- השתלבותם של היהודים בחברה (בעקבות האמנציפציה) כאיום על החברה: הצייר מדגיש את השונות בהתנהגות של היהודי: שומן שמרמז לנהנתנות / תפיסת יותר מדי מקום במרחב / הכובע הגבוה של האישה שתופס מקום גדול מדי במרחב / הגנדרנות של האישה/ המשרתים האישיים/ היהודי בעל אף גדול/מכוער / הבגדים המפוארים והמוגזמים / היהודי צועד בצעד רחב/בביטחון לתוך האולם.
- היהודים מאיימים להשתלט על העולם: היהודי הגנדרן/ עב הכרס, תופס מקום רב במרחב.

שימו לב:

- השאלה ביקשה טענות אנטשמיות הרבה תלמידים הביאו גורמים לאנטישמיות.
- השאלה מתייחסת לאנטישמיות מודרנית היו תלמידים שהתבלבלו בינה לבין אנטישמיות מסורתית. חשוב ללמד תלמידים את ההבדלים בין הסוגים השונים.

15. יחסי ישראל–ברית המועצות

א. **הציגו** את הנימוק של נציג ברית המועצות באו״ם לתמיכתה של ברית המועצות בהקמת מדינה יהודית בעצרת האו״ם שהתקיימה ב־14/5/47. 20%

- ניצולי השואה היהודים סובלים מעוני ומחסור.
- אף מדינה לא מצליחה להגן על היהודים.

(השיבה לציון, 272)

הסבירו מדוע נחשבה התמיכה של ברית המועצות בתוכנית החלוקה מפתיעה בעיני רבים בעולם 30%

- כי בדרך כלל ברית המועצות הצביעה בניגוד להצבעה של ארה״ב
- כי ברית המועצות נחשבה כמתנגדת היסטורית לרעיון הציוני

(השיבה לציון 272)

ב. **הסבירו** כיצד באה לידי ביטוי בקריקטורה עמדתו של השלטון בברית המועצות בנוגע לעזיבת יהודים את ברה״מ 25%

- היד מסמלת את השלטון הקומוניסטי שאוחז ביהודי ברית המועצות בכח / לא נותן להם לעזוב / מרחיק אותם מישראל.

הציגו, על פי מה שלמדתם בערכת פר״ח, פעולה אחת שנקטו מנהיגים או יחידים לא־יהודים כדי לסייע ליהודי ברית המועצות 15%

- (בסרטון "מבצע חתונה" רואים) שהאפיפיור/ראשי ממשלה באירופה/ניקסון (נשיא ארה״ב) מתערבים על מנת לסייע לעצורי לנינגרד
- (בסרטון "מבצע חתונה" רואים) הפגנות ברחבי העולם נגד השלטון הסובייטי בגלל יחסם ליהודים.

(ערכת פר״ח)

ציינו ערך אחד שלדעתכם אפשר ללמוד מהתערבותם של מנהיגים בעולם או יחידים לא־יהודים לטובת יהודי ברית המועצות 10%

כל תשובה הגיונית תתקבל.

שימו לב:

- השאלה ביקשה פעולה של לא יהודיים תלמידים רבים תיארו את מבצע חתונה או תיארו פעולות של אסירי ציון . חשוב לתרגל עם תלמידים פיצוח שאלה.